

6. Платонов В.Н., Гуськов С.И. Олимпийский спорт: Учебник [в 2 кн., т.1] – К.: Олимпийская литература, 1994 – 496 с.
7. Про I сесію Олімпійської Академії України для молодих учасників “Молодь України і олімпізм”, присвячену 100-річчю сучасного олімпійського руху (від організаційного комітету сесії) / Сидоренко О.Л., В.О. Запорожанов, Філь С.М. та ін. // Матеріали першої сесії Олімпійської Академії України для молодих учасників, присвячені 100-річчю сучасного олімпійського руху (5-10 вересня 1994 р. м. Харків). – Харків, 1994. – С. 8-12.
8. National Olympic Academy. Foundation, Perspectives, Activities./ International Olympic Committee, 1988. – 56 p.
9. <http://www.ioa.org>. (12.11.2002).

OLYMPIC ACADEMY OF UKRAINE AS A COMPONENT OF OLYMPIC EDUCATION INTERNATIONAL SYSTEM

Yuriy ZAYDOVIY

Lviv State Institute of Physical Culture

Olympic education international system main stages of development are marked in this clause. Olympic Academy of Ukraine activity since 1991 is also described.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ СЕРЕД СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Микола КОСТЬ

Львівський державний інститут фізичної культури

Впродовж усього існування України формувалися певні системи її суспільного життя. Весь історичний шлях, який вона пройшла, виразно позначився на її соціально-економічному, політичному та культурному житті. Всі ці перетворення вплинули на функціонування усіх складових сфер сучасної української держави, зокрема, і на галузь фізичної культури та спорту.

Метою даної роботи є вивчення та аналіз історичних аспектів розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України впродовж ХХ століття.

Завданням дослідження є проаналізувати історичні особливості розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України.

У роботі використовувався метод аналізу літературних джерел.

Розвиток фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України, як окреме соціальне явище, пов'язаний з поширенням наприкінці ХІХ – початку ХХ століть перших руханково-гімнастичних товариств.

Особливого поширення фізкультурно-спортивний рух набув у цей період в сільській місцевості Західної України. Практично в кожному галицькому селі діяли товариства під назвою “Сокіл”, “Січ”, “Пласт”, а згодом “Луг”. Саме ці товариства були центрами розвитку не тільки фізкультурно-масової роботи, але й осередками фізкультурно-просвітницької, національної, патріотично-виховної роботи серед сільського загалу [1].

На Наддніпрянщині активне поширення фізичної культури та спорту серед сільських мешканців спостерігається на початку ХХ століття. При сільських клубах і читальнях почали створюватися спортивні гуртки. Разом з тим це був складний період для усіх жителів України. З утворенням СРСР на більшій частині України встановлювався жорсткий комуністичний режим і на довгі роки запроваджувалась тоталітарна влада. Це був період небаченого в світі духовного і фізичного знищення українського народу: прямим терором, голодоморами, політичними репресіями, економічно-економічними нестатками.

Але спортивний рух повністю не занепадав. Ба, навіть подекуди переживав певні успіхи, наприклад пов’язані з історичним періодом українізації 20-х років.

У перші пореволюційні роки не вистачало фахівців, не було спортивної бази, але великий ентузіазм, натхнення молоді сприяли поступу вперед. У всіх губерніях, повітах і волостях було створено відділи Всеобучу. Поряд із широкою і загальною військовою підготовкою населення, ці органи здійснювали також роботу з організації колишніх і створенню нових клубів та баз, в тому числі у сільській місцевості. Всеобуч був і організатором проведення перших спортивних та фізкультурно-масових змагань. До розвитку спортивного руху активно долучились сільські організації [2].

Влітку 1923 року в Україні були проведені губернські спартакіади, а 9-29 серпня цього ж року на реконструйованому майданчику заводу “Серп і молот” в м. Харкові відбулись змагання першої Всеукраїнської спартакіади. У змаганнях взяли участь понад 300 спортсменів з Харківської, Київської, Донецької, Одеської, Полтавської, Чернівецької, Волинської, Подільської губерній та Криму. Серед них вперше брали участь і представники сільської місцевості.

Період 20-х років був складним для радянського фізкультурного руху з точки зору ідеології, перспектив та форм роботи. З’явились ряд течій, представники яких з великою впевненістю абсолютним, по-дилетантськи хотіли повернути хід розвитку фізичної культури у напрямку своїх уявлень.

Комуністична партія повністю підпорядкувала сферу фізичної культури державі і спрямовувала увесь розвиток у потрібному для неї руслі. З’являється ціла низка директивних листів і постанов, які формували ідеологічні основи робітничо-сільського спорту.

У 1929 році було прийнято рішення створити державні органи керівництва – Всесоюзну Раду фізичної культури при ВЦВК і реорганізувати місцеві Ради фізичної культури в державні органи. У школах було введено нові програми, фізичне виховання стало обов’язковим предметом для студентів. В інститутах та університетах створювались кафедри фізичного виховання. Замість колишніх гуртків на підприємствах, при сільських радах, в установах і школах було створено колективи фізичної культури [3].

У 30-і роки в Україні активно впроваджується Всесоюзний комплекс ГПО, організовується професійне свято, крім низки інших змагань проводяться

Всеукраїнські селянські спартакиади, розвивається система спортивної періодики, виходять друком перші підручники. Все це активізувало розвиток фізкультурно-спортивного руху також і в сільській місцевості.

У 1936 році президією ВЦСПС було прийнято рішення про створення повсюдно в республіках СРСР сільських добровільних спортивних товариств “Колгоспник”, “Урожай”, “Колос”, “Луч”, “Комунар” тощо. У цей період в селах почали будуватися перші типові стадіони, спортивні зали.

Наступні завдання у розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення були визначені постановою ЦК ВКП (б) від 27 грудня 1948 року “О розвитку спорта на селе”. Цей документ визначав заходи щодо покращення усієї роботи з фізичного виховання сільського населення, особливу увагу було приділено організаційному зміцненню діючих сільських фізкультурно-спортивних колективів та створення нових [5].

Прийнята 11 серпня 1966 року ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР постанови “О мерах по дальнейшему развитию физической культуры и спорта” ще раз загострили питання масовості фізичної культури у сільській місцевості. Знову розширилося будівництво спортивних споруд у сільській місцевості, зміцнилася матеріально-фінансова база сільських фізкультурно-спортивних організацій, в штати колгоспів і радгоспів були введені посади інструкторів-методистів з виробничої гімнастики і масової фізкультурно-спортивної роботи. Чимало уваги в засобах масової інформації приділяється висвітленню досвіду проведення заняття з виробничої гімнастики, масових фізкультурно-спортивних, туристичних й оздоровчих заходів, проведенню тренувальних занять в спортивних секціях та командах сільських колективів фізичної культури.

У 1972 році ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР затвердили новий Всесоюзний фізкультурний комплекс “Готов к труду и обороне СССР”, сформувавши новий етап розвитку радянського фізкультурно-спортивного руху. Цей комплекс був програмою і нормативною основою радянської системи фізичного виховання та спорту. Вкотре в історії наголошено в партійних документах про пріоритетний напрям радянського фізкультурно-спортивного руху – розвиток сільських колективів фізичної культури. Подібне значення для фізкультурно-спортивного руху мали постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “О дальнейшем подьеме массовости физической культуры и спорта” (1981 рік). Основним завданням цих Постанов було введення занять фізичними вправами, туризмом та спортом в щоденний побут кожного громадянина, в тому числі й у життя кожного сільського мешканця [4, 6].

Як відомо, фундамент фізкультурного руху колишнього СРСР, в тому числі й в Україні, починаючи з 30-х років, будувався, в основному, на діяльності виробничих колективів фізкультури. Таким чином здійснювалась реалізація комуністичної концепції – міцно поєднати виробництво з життям людини, зробити сферу фізичної культури та спорту як складову частину виробничого процесу.

Ідея підвищити рівень сільськогосподарського виробництва до рівня промисловості була покладена в основу фізкультурної роботи усіх підприємств (змагання, підготовка значкістів ГПО, огляди-конкурси тощо). Суттєві особливості сільського життя (сезонність праці, демографічний склад) вважалися перепоною на шляху подолання різниці між містом та селом. Явища справжньої ініціативної, відповідної інтересам селян фізкультурної роботи, підтримки зацікавленості до фізкультурного дозвілля були, як правило, результатом діяльності окремих талановитих організаторів сільського господарства. По суті, тільки ознаки справжнього руху мали кампанії проведені

культурних заходів під час свят та подій загальнокультурного характеру.

Деяке посилення рівня організації фізичної культури у сільській місцевості відбулося в 70-80-х роках ХХ століття. У значній мірі проявилися результати роботи, спрямованої на розвиток сільського спорту, який посів певне місце у розвиненій і добре організованій програмі здобуття олімпійських перемог. Крім того, у цей період стає більш реалістичним ставлення до підготовки значкістів ГПО та спортсменів масових змагань. Починають виникати фізкультурні організації, здатні на впровадження нових форм фізкультурно-спортивної роботи, в тому числі й на будівництво культурно-спортивних комплексів, фізкультурно-оздоровчих комбінатів тощо.

Таким чином, в Україні впродовж тривалого часу формувалися умови й можливості для створення нових центрів сільського фізкультурного руху, керованого й організованого з точки зору досягнення конкретних ідеологічних завдань. Організаційно-методична структура та стиль керівництва забезпечували відтворення такого рівня фізкультурно-масової роботи.

Криза соціалістичної системи, політичної та адміністративної влади колишнього СРСР, здобуття Україною статусу самостійної держави вимагають нових підходів у розвитку усього фізкультурно-спортивного руху, в тому числі у сільській місцевості, де перебіг переходного періоду протікає більш гостро.

У вчорадавньому минулому реальні зміни на краще в організації фізичної культури та спорту серед сільського населення забезпечувалися не стільки офіційними рішеннями, скільки особистими намірами та зв'язками ініціативних керівників. Правові документи (переважно партійні постанови) мали характер нормативних рекомендацій, а не стільки юридичну, скільки ідеологічну силу. Значна увага та підтримка приділялась програмам розвитку результативного, престижного для країни спорту.

У новітній період спільною Постановою Колегії Державного агропромислового комплексу України, Державного комітету України з фізичної культури і спорту та ЦК профспілки працівників АПК України 12 червня 1990 року прийнято рішення про створення фізкультурно-спортивного товариства "Колос" АПК України.

Можна вважати, що сільське фізкультурно-спортивне товариство "Колос" стало спадкоємцем січових та лугових товариств, які діяли у сільській місцевості протягом ХХ століття. Історія "Колосу" починалась також у далекі й непрості для України часи, коли було вперше проведено Всеукраїнську сільську спартакіаду. Певний період історії УРСР діяло сільське спортивне товариство "Колгоспник" (1950-1968 рр.), а також "Колос" та об'єднане спортивне товариство ВДСФО профспілок України.

У соціалістичному минулому загальнодержавні вказівки щодо розвитку масової фізичної культури у сільській місцевості мали заідеологізований характер. Об'єктивні потреби, реальні, культурні особливості й традиції українського села не враховувалися.

Сьогоднішня ситуація у нашій державі вимагає сучасного та критичного підходу до організації та визначення пріоритетів фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у сільській місцевості.

Колективізація землі й нові економічні відносини породжують різноманітні форми організації та умови життя сільських мешканців. Старі форми соціалістичної організації фізичної культури та спорту – виробничі колективи фізкультури, державні фізкультурно-спортивні комплекси неможливо наказом перетворити на нові форми організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у сфері послуг. У такому випадку організація виглядає як поліпроцес, що об'єднує перебудову діяльності й породження нових форм ініціативи організаторів, конкуренцію і боротьбу "сервісодавців" за

споживача послуг, вільний перехід фізкультурних кадрів та подолання проблеми нестачі нових знань.

Таким чином вирішення будь-яких наукових і організаційно-методичних концептуальних методологічних проблем потребує детального історичного аналізу. Сільський фізкультурно-спортивний рух в Україні впродовж ХХ століття пройшов складний шлях, окремі здобутки якого варто використовувати, розвиваючи сучасну фізкультурно-спортивну галузь.

Література:

1. Вацеба О.М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
2. Кулик В.В. Від всевобучу до світових рекордів. – К.: Здоров'я, 1971. – 183 с.
3. Трофим'як Б.Є. Фізична культура і спорт в Українській РСР. – Львів: Вища школа, 1987. – 159 с.
4. Заботин И.А. ГТО – основа сільського фізкультурного движенья // Фізическа культура и спорт на селе: Материали первой Всесоюзной научно-практической конференци. – Москва, 1974. – С. 20-26.
5. Постникова Д.В. Фізическая культура и спорт на селе. – Москва: Фізкультура и спорт, 1962. – 452 с.
6. Савицкий П.Ф. Массовое фізкультурное движенье в Украинской ССР. – К.: Здоров'я, 1983. – 120 с.
7. Токарев М.И. Из истории сільського фізкультурного движенья // Фізическа культура и спорт на селе: Материали первой Всесоюзной научно-практической конференци. – Москва, 1974. – С. 100-106.

HISTORICAL ASPECTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT MOVEMENT DEVELOPMENT AMONG THE RURAL POPULATION OF UKRAINE

Mykola KOST'

Lviv State Institute of Physical Culture

Historical processes of formation and development of physical education and sport movement in rural areas of Ukraine during the XX-th century are being presented in this article.
